

Али Баба

Весела кінка

З перської переклав *Роман Гамада*

Художник *Нілуфар Мірмохаммаді*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 82.341
ББК 84(0)9
А50

Серія «Скарби Сходу» заснована 2008 року

Перекладено за виданням:

Мавляна Фахр ед-дін Алі Сафі. Латіфега-йе ширін. Латаїф ат-таваїф. —
Тегран: Ентешарат-е «Пейдаїеш», 1385/2006.

Алі Сафі

А50 **Весела книга** / Перекл. з перської Р. Гамади —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 156 с. —
(Серія «Скарби Сходу»)

ISBN 978-966-10-1349-9

«Весела книга» Алі Сафі належить до найпопулярніших творів перської літератури. Остаточна її редакція була завершена письменником у 1533 році. Назва книги «Латаїф ат-таваїф» («Жартівливі оповіді про різних людей») якнайповніше відображає її зміст — у ній письменник зібрав усе найкраще і найцікавіше із арабської та перської класичної літератури. «Веселу книгу» можна справедливо назвати антологією перського гумору — дотепного, лагідного і повчального.

Видання адресоване читачам середнього та старшого шкільного віку.

УДК 82.341
ББК 84(0)9

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-0388-9 (серія)
ISBN 978-966-10-1349-9

© Роман Гамада, переклад, 2011
© Видавництво «Навчальна книга — Богдан»,
майнові права, 2011

ПЕРЕДМОВА

Повне ім'я письменника Фахр ед-гін Алі Сафі ібн Камаль ед-гін Камаль Хусейн Ваїз аль-Кашефі. Народився Алі Сафі наприкінці 60-х або ж на самому початку 70-х років XV ст. в місті Герат, що на північному заході сучасного Афганістану, або ж в іранському місті Сабзавар, звідки привіз його у ранньому дитинстві в Герат батько. Його батько Хусейн Ваїз Кашефі (пом. у 910/1504-1505) був професійним проповідником, а також блискучим письменником.

Даних про життя Алі Сафі та його батька збереглося небагато. Більше відомо про його рідне місто Герат, яке наприкінці XV ст. було великим культурним та літературним центром. На рубежі XIV і XV ст. в Гераті сформувалась нова так звана тимуридська, або гератська, школа художників-мініатюристів, найвизначнішим представником якої був геніальний художник Камаль ед-гін Бегзад (пом. у 1533 або ж у 1536 р.). У цьому ж місті творили і останній класик персько-таджицької літератури Нур ед-гін Абдаррахман Джамі (1414-1492) та основоположник узбецької класичної літератури Алі-Шер Навої (1441-1501), який так само писав вірші перською мовою.

На час літературної та проповідницької діяльності Алі Сафі Герат уже втратив своє значення великого культурного центру і був сильно зруйнований та спустошений узбецькими правителями Середньої Азії із династії Шейбанідів та новими володарями Ірану із династії Сефевідів, які безнастанно відвойовували це місто одне в одного. Війни з узбецькими ханствами Середньої Азії тривали при шахові Тагмаспі I (1524-1576) безперервно. Узбецькі хани Мавераннагра майже щорічно здійснювали походи в Хорасан і не раз брали місто Герат. Так, у 1528 році кизилбаші завдали Убайдуллах-ханові Узбецькому нищівної поразки при Турбет-е шах Джам, але щойно кизилбашське військо відійшло, Убайдуллах-хан знову взяв гору і зайняв, правда на час, Мешхед і Герат (1529 р.). За свідченням історика Мунтазіма Насирі, «у 938/1532 році 29 рамазана Убейд-хан з великим військом підійшов до Герата і взяв місто в облогу, і перейняв він городянам дорогу для води і харчів, і справа гератців із дня на день ставала все гіршою та сутужнішою, і голод сягнув такої міри, що люди стали їсти м'ясо собак та котів, і це місто перебувало в осаді й голоді аж до 14-го рабі-уль-аввала 939/1533 року, коли до Убейд-хана дійшла звістка про наближення в цю сторону шаха Тагмаспа і він вдався до втечі, і Герат був звільнений від облоги».

За невідомих обставин та без жодної видимої причини Алі Сафі, як і багатьох інших городян, під час осади Герата правителем Абу-ль-Газі, який більше відомий як Убайдаллах-хан-Узбек (1534-1539), було вкинуто до в'язниці, про що він розповідає в передмові до своєї книги «Латаїф ат-таваїф». Після звільнення Герата від Убайдаллах-хана, після перенесених страждань в останні роки і виснажений до краю Алі Сафі вирішив податися в яке безпечніше місце. Він вирушив у Гарджистан, глуху гірську провінцію з непрохідними дорогами, розташовану на схід від Герата, між Мерв-ар-рудом, Гуром та Газною, аби там знайти захисток в шаха Сейф аль-Мулюка Мохаммед-Султана. Шах Мохаммед-Султан ласкаво прийняв Алі Сафі, і відтоді його страждення життя перемінилося в спокій. На знак подяки за вчинені добродійства він написав шахові похвальні вірші

ЗАДОВОЛЕННЯ МАЛИМ

Якось-то один чоловік прийшов у гості до Салмана Фарсі, той поставив перед гостем хліб-сіль і сказав:

— Коли ви не під пору прийшли, не ганіть господаря.

А був там разом із ними один нахаба, і сказав він проти звичаю господареві:

— Якби ж то до цього хліба та було іще трохи зеленого тим'яну, то їжа і вправду була б добра.

Салман Фарсі узяв глечика, пішов на базар, заставив його у торговця зеленощами і приніс трохи тим'яну. Коли гості попоїли, той нахаба сказав:

— Нехай же буде славен Господь, що послав нам вдовольнитися малим!

Салман відказав йому:

— Коли б ти вдовольнявся малим, мені б не довелось іти на базар та віддавати в заставу глечика.

ХТО НЕСПОВНА РОЗУМУ

Якийсь дотепник прибув в одне із сіл Гура. А було те село розташоване біля підніжжя гори з північного боку, затим-то гора затримувала лагідне й тепле повітря.

— Що ви скажете, коли я приберу цю гору і повітря у вашому селі стане свіжим та лагідним?— спитав він у гурійців.

— Ти б зробив нам велику милість, — відказали вони. — З-за цього вадкого повітря у нашому селі все як не лихоманка, то чумна моровиця.

— Я сам упораюсь, — сказав дотепник, — проте з умовою, що ви будете один рік приймати мене як гостя, готуватимете мені що душа моя забажає, а потому, коли я приберу гору, дасте мені тисячу динарів, щоб я мав на дорогу.

— З дорогою душею, — відказали гурійці.

Отже увесь рік вони догоджали йому, а коли наспіла пора виконувати обіцяне, прийшли до дотепника і сказали:

ДАРУВАННЯ ГАФІЗА

**Емір Кутб ед-дін Тимур Гургані* (1370-1405) — знаменитий полководець-завойовник, засновник династії Тимуридів (1370-1506).

**Фарс — історична область на півдні Ірану зі столицею Шіраз.

****Шуджа ед-дін Шах-Мансур ібн Шараф ед-дін Музаффар ібн Мубаріз ед-дін Мохаммед ібн Музаффар* — правитель Фарсу в 1387-1393 роках.

*****Гафіз Шамс ед-дін Мохаммед Шіразі* (бл. 1325-1390) — один із найвидатніших перських ліриків.

******Сеїд Зейн уль-Абедін ібн Сеїд Нізам ед-дін Мохаммед аль-Джунабаді* — політичний діяч XIV ст., візир Тимура.

ПОЕТ-ЗЛОДІЙ

**Ахвад ед-дін Мохаммед Анварі* (пом. після 1169 р.) — один із найвидатніших поетів-панегіристів XII ст. Жив у основному на території Середньої Азії. На схилі літ зрікся придворної поезії. Став різко висловлюватися проти поезії, протиставляючи їй аскетизм та відлюдництво.

НЕ СИДІТЬ БЕЗ ДІЛА

*Тальхак — придворний блазень султана Махмуда Газневі, герой багатьох оповідань фольклорного та напівфольклорного походження.

ЖАРТИ Й ГЛУЗУВАННЯ

**Камаль ед-дін Бінаї Гараві* (вбитий у 1512 р.) — відомий гератський поет і вчений, автор дидактичної поеми «Баграм і Бегруз».

ЖАДІБНИЙ АШАБ

**Абу-ль-Ала Ашаб ібн Джубайр* (пом. у 771 р.) — відомий арабський дотепник.

ШЛЯХЕТНИЙ ГРАБІЖНИК

*Халеб — місто Алеппо, що знаходиться в Сирії.

ЗАБУВ

*Пір-Шамс — гератський учений другої половини XV ст.

ХЛІБ І ВОДА

**Ісхак ібн Ібрагім аль-Мавсілі* (767- 849 р.) — видатний багдадський співак та музикант, представник музичної династії аль-Мавсілі, заснованої його батьком, відомим багдадським композитором та співаком Ібрагімом аль-Мавсілі (742-804), придворний співак і поет багдадських халіфів; перс або курд за походженням.

ПОСОХ МУСИ

*«*Я — верховний Господь ваш*» — 24-й вірш 79-ої глави Корану («Ті, що виривають»).

ДРУЖБА БУГЛЮЛЯ

**Буглюль, Вугайб ібн Амр Куфі* (пом. у 809 р.) — арабський юродивий, що уславився своєю дотепністю.

ТРЕТІЙ БЕЗУМЕЦЬ

**Уляйян, Алі* — знаменитий арабський юродивий кінця VIII — поч. IX ст.

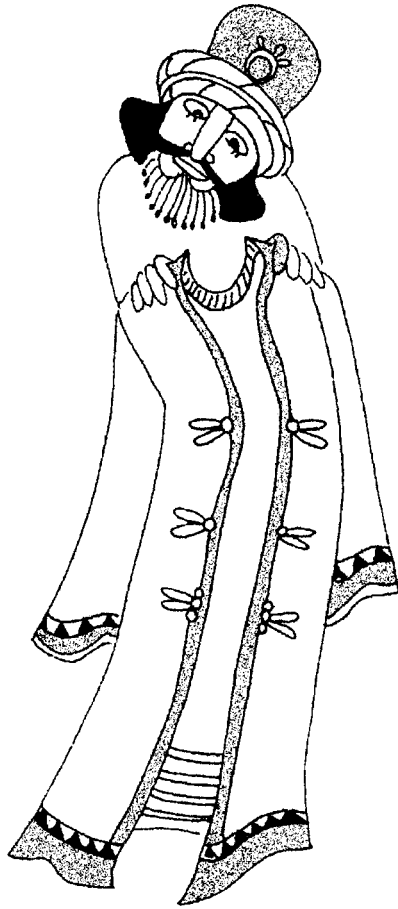
ХТО КРАЩІЙ

**Амір Саїд Абу-ль-Хасан Наср ібн Ахмад* (914-943) — п'ятий правитель із династії Саманідів.

СТІНА З ОДНИМИ ВОРОТАМИ

* «І зведена між ними стіна з одними воротами, усередині — одне милосердя, а потойбіч — одні муки» — частина 13-го вірша 57-ої глави Корану («Залізо»).

ЗМІСТ

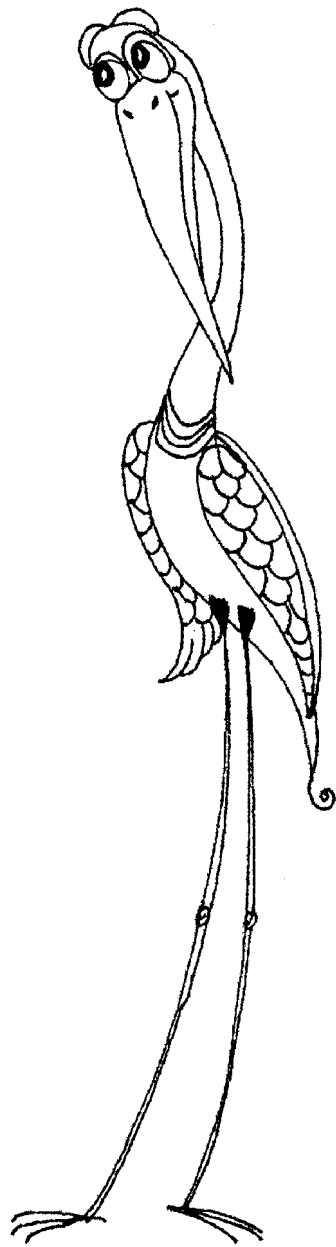
Передмова	3
Лиховісний прихід	9
Чудотворець	11
Дарунок халіфові	12
Сокіл та півень	13
Молитва за довголіття	15
Кравцева робота	18
Правитель Єгипту	19
Дарування	23
Дурні цього міста	24
Зорезнавець	25
Звичка	26
Загадка шаха	29
Воїн і лазебник	31
Хан і селянин	33
За що болить голова в шаха	34
Вибір	35
Чия провина	36
Дяка Богові	37
Хороша звістка	38
Халіфство	42
Адамові діти	43
Серце батька	44
Чорнильна пляма	45
Страх Муси	46

Зламана шия.	47
Юдей чи мусульманин	48
Плата за шкоду	51
Найкращий спосіб	52
Божий присуд	53
Родовід	55
Хата без даху	55
Багатій і мудрець	56
Найгірше і найкраще	56
Ліки для очей	58
Нічого не їв	59
Припис лікаря	60
Дивна хвороба	62
Докори сумління	63
Передбачення Абу-Рейхана	65
Поради чи золоті динари	66
Дарування Гафіза.	69
Надія на винагороду.	70
Поет-зłodій.	71
Визнання безбожжя.	72
Хто приносить лихо?	73
Нахаба в гостях	75
Покара	76
Молитва за дощ	77
Не сидіть без діла.	78
Мужчина й не мужчина.	79
Мухи	81
Діти бідних людей	82

Жарти й глузування.	83
Свідок.	84
Старість	85
Гробівець	86
Задоволення малим	87
Хто несповна розуму	88
Смерть скнари	90
Провісники.	91
Коли страви ворогують	92
Хитрий спосіб	93
Найбезпечніше місце	95
Співчуття	96
Братня пайка	97
Наймужніший чоловік	98
На пам'ять	99
Тобі чого бажається?	100
Відрізана голова	101
Ціна одежі	101
Жадібний Ашаб	102
Рішення судді	103
Шляхетний грабіжник	105
Поки я ще живий.	107
Два чи чотири	108
Косоокий	109
Нелюдина	111
Попрохай що-небудь у Бога.	111
Одвідини	112
До нас у хату	113

Втішна новина	114
Забув	117
Мала провина.	118
Найсмачніша їжа	120
Хліб і вода	121
Гарний голос	122
Верблюд на міському мурі	123
Кмітливий служник	125
Замість батька	127
Помічні ліки	130
Суперечка двох дурнів	131
Захід сонця	135
Чудодій	136
Посох Муси	137
Марна претензія	138
Дружба Буглюля	139
Третій безумець	140
Хто кращий	141
Дарування візира	143
Стіна з одними воротами	144
Бараняча голова	145
Примітки	147

Літературно-художнє видання

Серія «Скарби Сходу»

АЛІ САФІ

ВЕСЕЛА КНИГА

З перської переклав *Роман Гамага*

Художник *Нілуфар Мірмохаммаді*

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Борис Щавурський*

Обкладинка *Ростислава Крамара*

Верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 14.12.2010. Формат 84х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Baltica. Умовн. друк. арк. 14,0. Умовн. фарб.-відб. 14,0.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48

E-mail: publishing@budny.te.ua
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 9789661013499

9 789661 013499